

In beweging...

'Probeer het gewoon, Pro.'

Dit jaar staat het leven stil en ik hou niet van stilstand. Bij leven denk ik aan dynamiek, voortgang, het liefst vooruitgang, maar daar lijkt totaal geen sprake van. Vorig jaar december schreef ik over 2020 onder de titel: 'Het jaar 1 tC: kenterend tij'. Zoals het wegtrekkende water bij een getijbeweging de bodem steeds verder bloot legt, zo ervaaarde ik toen de tijd. Inmiddels lijkt er niks veranderd, de grond droogt alleen nog maar verder uit. Nu, in 2 tC - het 2^e jaar tijdens Covid-19 - probeer ik een vervolg te schrijven en gebruik om twee redenen bovenstaand opschrift.

Van oude mensen, de dingen die ...

De Pro, die in de titel wordt aangesproken, betrek ik allereerst op mezelf. Ooit bedacht Dick Sipsma als een soort geuzennaam het woord provogeront. Zó iemand hoop ik te worden. Als hoogleraar ouderenpsychiatrie benut Sipsma het Griekse 'geron' (= oud, grijs) om zijn vernieuwende, provocerende kijk op die leeftijdsfase te introduceren. Door zijn werk wist hij natuurlijk als geen ander hoe ingewikkeld het leven van mensen op gevorderde leeftijd kan zijn. Maar hij verzet zich tegen uitsluitend negatieve stereotiepe opvattingen over de ouderdom. Dat doet ie bijzonder origineel. Het blijkt al direct uit de naam die hij aan zijn essay gaf. Daarvoor gebruikt hij acht woorden, waarvan ik de eerste zes als paragraaftitel hierboven typte. Met welke twee woorden maak jij dat zinnetje af? Is dat met: **voorbij gaan**? Dan heb je ooit (over) het boek van Couperus gelezen of eens het toneelstuk gezien. Maar Sipsma vervangt de drie stippen door: **gaan komen**. Wát een verschil! In beide gevallen nog wel het werkwoord **gaan**, maar de blik wordt 180 graden gedraaid. Kijken naar wat voorbij is óf de aandacht richten op wat komt. Blijf niet hangen in het verleden, is zijn pleidooi. Doe het tegenovergestelde. Alles wat je ooit leerde en aan ervaring opgedaan hebt, benut dat om bij te dragen aan de toekomst. En denk dan niet alleen aan de tijd die je zelf nog voor je hebt liggen, maar draag vooral ook bij aan de toekomst van anderen.

Ik probeer dit in praktijk te brengen. Op zijn minst via twee sporen. Proberen langszij te komen. Daarmee vat ik het beste samen wat ik in persoonlijke gesprekken hoop te bereiken. Mijn therapeutisch ideaal? Alles kunnen zeggen tegen iemand die naar alles luistert. Die 'iemand' hoop ik voor altijd te kunnen zijn. Daarmee begon ik in 1976 fulltime en ik zie geen reden om daar niet in deeltijd mee verder te gaan. De werkwijze is nu wat anders dan bij de start toen, maar ook in het kader van onze AnderZ-praktijk blijf ik elke keer weer de aansluiting zoeken met wie een klankbord denkt nodig te hebben. Mensen boeien, in veel opzichten. Dan het tweede spoor. Erik Erikson suggereerde het ooit al: wat er in de maatschappij en met de mensheid gebeurt beïnvloedt vooral het denken, doen en laten van wie ouder wordt. Mijn leeshonger stil ik in deze tijd met name in die richting. Wonend in een nieuwe omgeving probeerde ik het afgelopen jaar een miniatuur-steentje bij te dragen in de complexe vraagstukken van klimaat- en voedseltransitie. Gesprekken startend met potentiële geestverwanten, leren kennen van deze Foodvalley, verschillende pogingen om het regionale dagblad in dit opzicht toekomstgerichter te krijgen. Ik hou het even bij deze beknopte opsomming, want deze decemberbrief gaat niet alleen over mij, die gaat ook over ons.

Psalm 16 heel persoonlijk vertalen

Bovenaan het drie meter brede prikbord in Jannies atelier hangt deze slinger. Jammer genoeg komt met zo'n verkleinde afdruk het kleurrijke wat minder uit, maar de grote variatie aan 'verwerkingsvlaggetjes' is wel goed te zien. In de zomer werden we onverwacht stilgezet door plaveiselcelcarcinoom. Bij Jannies linkeroog werd huidkanker geconstateerd en een traject van onderzoeken, opereren, bestralen kwam op gang. Tot nu toe hebben we 39 bezoeken aan het Amersfoortse Meanderziekenhuis en de Utrechtse UMC op de teller.

Belangrijker dan dat is natuurlijk waar we op uitkomen. Het lijkt de goede kant op te gaan, al is de primaire ziektebron niet gevonden. Direct in het begin werd Jannie, en daarmee ook ik, aangesproken door de 16^e Psalm. 'Een stil gebed van David', zo benoemt de NBV21 wat daarin verwoord wordt. Op verschillende dagen maakte ze een eigen weergave van wat er van binnen roerde. Door een bijpassend 'vlaggetje' kwam zo een eigen vertaling tot stand. Ondertussen worden we steeds weer verrast door zoveel meeleven van familie en vrienden, maar ook van volstrekt onbekenden. Voor een paar kleintjes uit de buurt bleek het geen schrikbeeld dat de buurvrouw 's middags met wit verband voor haar oog uit de auto stapte. Die kids zijn te klein om bij de deurbel te kunnen, maar zo nu en dan vonden we bij thuiskomst een paar bloemetjes op de deurmat of een gekleurde kaart van een kleuter. Ook mensen uit de gemeente waar we vorig jaar lid van werden, maar die we vanwege coronamaatregelen nog nooit hebben kunnen ontmoeten, laten met attenties en kaarten merken dat ze betrokken zijn. Kostbaar! 'Mooie dingen maken', dat biedt Jannie te midden van alles houvast. Naast schilderen en beelden maken heeft ze haar website opgezet. Een digitale galerie dus, met dit bijbehorend visitekaartje.

Een wervelende reis door de tijd volgens een minuscule getuige

'Probeer het gewoon, Pro.' Die woorden komen niet van mij. Corien Oranje koos, samen met bioloog Cees Dekker en theoloog Gijsbert van den Brink, in 'Oer. Het grote verhaal van nul tot nu' een verrassende invalshoek. De geschiedenis van het heelal, het ontstaan van leven, de eerste mens, de ontdekking van liefde, dat wordt allemaal lichtvoetig met humor uit de doeken gedaan door Pro, een proton die er vanaf het allerprilste begin bij is geweest. Voor wie, net als ik, behoefte heeft aan een vernieuwend perspectief op tijd, wetenschap en levensbeschouwing is dit boekje een echte aanrader. Want door de ogen van een subatomair deeltje ziet alles er anders uit. Pro vertelt: *We waren uiteraard in beweging, zoals alles en iedereen onophoudelijk in beweging is. Ik weet dat mensen het idee hebben dat dingen stil kunnen staan, maar dat komt omdat ze niet helder kunnen zien. Als ze de werkelijkheid echt konden waarnemen, zouden ze zien dat alles trilt, schudt, wiebelt en waggelt. Ook al die dingen die vanuit hun gezichtspunt onbeweeglijk lijken: bomen, tafels, huizen. Stilstand bestaat niet. Stilstand is schijn.* 'Nou, pak 'm beet, Jos!' denk ik dan.

Vol verwondering ontdekt Pro hoe in de loop van de tijd nieuwe wetmatigheden ontstaan. *Van binnenuit zag ik hoe de boom voedingssappen uit de grond opzooog en tot in de bovenste bladeren, hoog in de kruin, wist te krijgen. Ik zag het niet alleen – mijn vrienden en ik werkten eraan mee alsof we nooit anders gedaan hadden. Als je naar de wet van de zwaartekracht keek, zou je denken dat het niet mogelijk was: water wil naar beneden, het wil terug naar de aarde. Maar na miljoenen jaren van falen en opnieuw proberen, hadden planten geleerd hoe ze het moesten aanpakken: via een ingenieus systeem van onder- en bovendruk, en via buisjes die zó smal waren dat het water geen last had van de zwaartekracht.*

De eerste Kerstnacht vanuit proton-perspectief

Pro maakt een eigen ontwikkeling door, wordt onderdeel van een koolstofaatom en merkt: *Wij wisselden voortdurend van thuis – dan weer keken we vanaf de grond, dan weer vanuit een vogel, een plant, een knaagdier. In een eindeloze kringloop werden we opgenomen door planten, opgegeten door dieren, uitgepoept, verbrand in een bosbrand, weggeblazen met de wind. Op een gegeven moment zit hij in de nok van een stal en maakt zich druk over een gerucht dat de ronde doet. 'Zijn zoon?', mompelde ik voor me uit. Het idee dat de Schepper een zoon zou kunnen hebben, zou nooit bij me opgekomen zijn. Wat mij echter het meest bevreemde: waarom zou de Schepper mens willen worden, onderdeel worden van zijn eigen schepping; was dat niet een onverantwoord groot risico? Pro mijmert verder en wacht af wat er staat te gebeuren. Dat duurt niet lang. Het was al laat in de nacht toen het jongetje geboren werd. Eerlijk gezegd, er was niets bijzonder aan te zien. Dit was een heel gewoon mensenkind, dat na de geboorte een flinke keel opzette en pas stil werd toen het in doeken gewikkeld in de armen van zijn moeder lag. Deze baby, dit hoopje atomen, gevormd uit sterrenstof, zou dit echt de zoon van de Schepper kunnen zijn? Het was een bizar idee, te gek voor woorden.*

Als het waar was, dan was dit een omgekeerde oerknal: dan had de Schepper – die uit de kleinst mogelijke kiem het heelal, de ruimte en de tijd had voort laten komen – zijn positie afgelegd, zichzelf opgevouwen, zich onvoorstelbaar klein gemaakt... om een mensenbaby te worden. Werkelijk? Ik kon het niet bevatten.

Wie wel? schiet er door me heen. Wat begrijp ik hier nou écht van? Maar die nieuwsgierigheid van Pro, zo'n zelfde open blik en verwondering, dát is benijdenswaardig. Met die instelling het nieuwe jaar ingaan lijkt me ideaal.

www.JannievanDijken.nl
beelden
schilderijen

